

Sammanfattning

SPRING-projektet var ett kommunalt **folkhälsoprojekt** som pågick 2008-2011. SPRING är en förkortning för Skugga Pedagogik Rörelse I Natur- och Gårdsmiljö. SPRING betyder förstås också spring i benen och vår på engelska - det våras för en ny syn på våra barns och elevers utemiljöer.

Projektledare har varit Nynäshamns Naturskola och en **förvaltningsövergripande** styrgrupp har fattat beslut om olika åtgärder under projektets gång. Karolinska Institutet har funnits med som samarbetspartner under hela projektiden och har ansvarat för den vetenskapliga biten av projektet. De har varit intresserade av hur det går till när en folkhälsoinsats, baserad på forskningsresultat (SCAMPER), genomförs i en kommun. SPRING har ingått som en del i ett större internationellt projekt som kallas Kidscape.

Åtgärderna som genomförts har präglats av en **demokratisk** process vilket innebär att personalen på skolor och förskolor och elever har varit delaktiga i olika utsträckning. Åtgärderna har till stor del bestått av **annektering** av intilliggande mark, **plantering av växter** och tillverkning av olika **installationer**. Gemensamt för åtgärderna har varit att de ska stimulera till ökad fysisk aktivitet och ge mer skugga på utsatta ställen. Enligt SCAMPER-studien ger ökad yta med skugga också mer fysisk aktivitet.

Måluppfyllelsen får anses som god i projektet. **Ytan med vegetation har ökat**, men segmenterande staket finns fortfarande kvar. Den fria himmelsytan har minskat tack vare annekteringarna som gjorts. Den fria himmelsytan kommer att minska ytterligare när de nyplanterade träden och buskarna får växa till sig. Det finns exempel på att SPRING beaktas redan nu i planarbetet inom Nynäshamns kommun.

Projektet har gett flera lärdomar utifrån processen och resultatet. Det har bland annat varit stora förväntningar som inte infriats, kommunikationsproblem, tröghet i arbetet och bristande information.

Framgångarna i projektet har bland annat varit annekteringen av mark som har varit kostnadseffektiv och som möjliggjorts av att projektet varit förvaltningsövergripande. Projektet fick en bra start tack vare flera engagerade aktörer och kunskapen om gårdarnas betydelse för barn hälsa har ökat.

Mot slutet av projektiden, och fortsättningsvis efter projektets slut, inleddes implementeringen i ordinarie verksamhet. Arbetet sker på flera fronter och kan sammanfattas i tre ord; **skyddsrand, databas** och **utbildning**.

Se hela dokumentationen på www.nynashamnsnaturskola.se
E-post: mats.wejdmark@naturskolan.pp.se, robert.lattman@naturskolan.pp.se
Tel: Naturskolan 08 520 73565, Mats 08 520 73709, Robert 08 520 73708

Nynäshamns
Naturskola

Karolinska
Institutet

SPRING

Skugga Pedagogik Rörelse I Natur- & Gårdsmiljö

Dokumentation av ett folkhälsoprojekt
i Nynäshamns kommun

2008 - 2011

www.nynashamnsnaturskola.se/spring

Frihet att utvecklas

Bakgrund

I Nynäshamns kommun lades 1993 den dåvarande Fastighetsavdelningen ner. Det innebar i praktiken att underhållet av skolornas och förskolornas gårdar avstannade. 1997 publicerade Patrik Grahn sin forskningsrapport *Ute på dagis* där han kunde visa att utemiljön hade betydelse för förskolebarns motorik, sjukfrånvaro och koncentrationsförmåga. 1999-2000 genomförde Nynäshamns Naturskola miljöutbildning för alla inom skola och förskola där Patrik Grahns forskning lyftes fram.

Därför påbörjades 2001 förskolegårdsprojektet och det avslutades 2003. Investeringspengar anslogs till projektet för åren 2003-2006 från Barn- och utbildningsnämnden och det blev starten för det efterföljande skol- och förskolegårdsprojektet 2004-2006.

SCAMPER-studien publicerades 2005. Slutsatserna i den var följande:

1. Utemiljön är en kraftig faktor för UV-strålning och fysisk aktivitet, d.v.s. en stimulerande gård ger både rörelse och skydd mot solstrålning (minst 50% av all cancer är hudcancer och 85% av all hudcancer orsakas av UV-strålning).

2. Utemiljön har en enorm betydelse för barns koncentrationsförmåga och kognitiva förmåga (förmåga att tillämpa sin kunskap).

3. Utemiljön har betydelse för längden på leksekvenserna och för hur många konflikter som uppstår (som i sin tur beror på hur koncentrerade barnen är).

I SCAMPER togs kriterier för en bra gård fram. Dessa kriterier blev grunden för SPRING-projektet. SPRING har ingått i ett större internationellt projekt som kallas Kidscape. Tanken med SPRING-projektet ur Karolinska Institutets synvinkel var att studera hur en folkhälsoinsats baserad på forskningsresultat (SCAMPER) kan genomföras i en kommun. De har framförallt varit intresserade av processen.

2006 återuppstod Fastighetsförvaltningen, nu som Fastighet och service under Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Ansvaret för utemiljöerna och dess underhåll vilar nu inte längre på rektorer och förskolechefer.

Kriterier för en god utemiljö och förslag till åtgärder

Detta är de kriterier som SPRING-projektet byggde på. Kriterierna togs fram efter SCAMPER-studien (2005). En mer utförlig kriterielista finns på www.nynashamnsnaturskola.se/spring

Kriterium	Åtgärd
Yta helst över 6000 m ² . (efter resultat i nya studier gjordes tillägget att ytan ska vara minst 3000 m ²)	Annektering av angränsande naturmark.
Springutrymme, barnen måste få en chans "att få upp farten".	Ta bort höga stängsel som segmenterar gården.
Mellan hälften och två tredjedelar av ytan ska vara kuperad och bevuxen.	Plan mark förses med liggande trädstammar, stora jordhögar, buskar, fritt växande sly och stora föremål som t.ex. traktordäck.
Den fria himmelsvyn skall begränsas av <i>vegetation</i> och vara mindre än 50% där barnen håller till störst del av dagen.	Lekinstallationer skall vara placerade så att de ligger i trädskugga mellan elva och tre på dagen.
Populära lekställen ska vara integrerade med natur (träd, buskar, stenar)	Ett exempel är att hänga upp repgunga i trädgren.
Passager som ger möjlighet att springa runt och mellan t.ex. husväggar, buskar och staket, och som knyter ihop olika lekmiljöer.	Anlägga stigar av typen skogsstig. Dra staket eller sätta buskar en halv meter bort från hus- eller skjulvägg istället för direkt anslutning till husvägg.
Utemiljöerna skall vara säkra för trafik och kriminalitet.	Höga stängsel kring hela området som är barnens.

